

Nr 62.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för vissa militära beställningshavare att tillgodoräkna tid för anställning i utländsk krigstjänst för placering i löneklass m. m.; given Stockholms slott den 13 februari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler, efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen, fråga om rätt för vissa militära beställningshavare att tillgodoräkna tid för anställning i utländsk krigstjänst för placering i löneklass m. m. samt anför därvid följande:

I propositionen 1940 L: 231 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, dels att militär och civilmilitär personal, som avgått från beställning på aktiv stat för att såsom frivillig inträda i finsk krigstjänst, finge, därest ansökan om

återinträde i beställning vid svenska försvarsväsendet gjordes senast den 15 maj 1940, för uppflyttning i löneklass enligt vederbörligt avlöningsreglemente tillgodoräknas den tid, varunder vederbörande för nämnda ändamål haft avsked, *dels ock* att värnpliktiga, som fullgjort frivillig krigstjänstgöring i Finland under tid, då tjänstgöring jämlikt värnpliktslagens bestämmelser skolat fullgöras vid svenska försvarsväsendet, finge tillgodoräknas tjänstgöringen i Finland såsom under motsvarande antal dagar fullgjord värnpliktstjänstgöring. Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen (skrivelse nr 278), varvid dock tiden inom vilken återanställning skulle sökas utsträcktes till den 1 juni 1940.

I skrivelse den 15 juli 1941 har *överbefälhavaren över rikets försvarskrafter* framhållit, att det av flera skäl — främst värdet av att svenska krigsmän erhölle personlig krigserfarenhet — vore motiverat, att den personal, som beviljades avsked eller hemförlovades för deltagande på finsk sida i de pågående krigsoperationerna mellan Finland och Sovjetunionen, medgäves rätt att i överensstämmelse med de i det föregående berörda bestämmelserna för placering i löneklass respektive i värnpliktsavseende tillgodoräkna den tid, under vilken personalen varit anställd i utländsk krigstjänst.

I sin skrivelse har överbefälhavaren vidare föreslagit bestämmelser, som åsyftade möjliggörande efter samma regler, som gällde för vederbörande vid avskedet, av dels invalidpension till den som på grund av skada under tjänstgöring i finska armén blivit för framtiden oförmögen till tjänst vid svenska försvarsväsendet, dels ock förmåner till efterlevande till den, som avlidit under tjänstgöringen i Finland.

Över den föreliggande framställningen hava arméförvaltningens civila departement, riksförsäkringsanstalten och statskontoret avgivit utlåtanden.

Civila departementet har i sitt utlåtande anfört följande:

Vad anginge frågan om tillgodoräknande för uppflyttning i löneklass av tiden för anställning i finsk tjänst, finge departementet åberopa vad departementet anfört i utlåtande den 5 april 1940 över överbefälhavarens till grund för propositionen 1940 L: 231 liggande framställning. Departementet hade därvid bland annat framhållit, att de förhållanden, under vilka en beställningshavare verkat under sin anställning i finsk tjänst och de därvid vunna erfarenheterna bleve till gagn för beställningshavarens fortsatta militära verksamhet i hemlandet. De av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande meddelade föreskrifterna i ämnet avsåge — förutom värnpliktiga — militär och civilmilitär personal, som avgått från beställning på aktiv stat.

Med hänsyn till de synpunkter, som överhuvudtaget borde anläggas vid bedömning av den av överbefälhavaren väckta frågan om förhöjd ersättning vid invaliditet eller dödsfall, syntes skäl tala för ett tillmötesgående av framställningen även i denna del.

I detta sammanhang ville civila departementet erinra, att det — i betraktande av den pensionerad personal åvilande skyldigheten att kvarstå i reserven — icke syntes helt klart, huruvida och i vad mån vederbörandes tjänstepensionsförmåner påverkades av förhållanden, varom här vore fråga.

Riksförsäkringsanstalten har beträffande de av överbefälhavaren berörda invaliditetsersättnings- och livräntefrågorna anfört följande:

Ehuru ordalagen av överbefälhavarens hemställen syntes giva vid handen, att överbefälhavaren allenast avsett fast anställda, utginge riks försäkringsanstalten från att så icke varit meningen utan att även värnpliktiga, som icke vore placerade i lönegrad, skulle omfattas av de önskade bestämmelserna.

Detta skulle i så fall innebära, att de officerare, underofficerare, beställningshavare tillhörande det fast anställda manskapet och värnpliktiga, vilka såsom frivilliga deltog i Finlands krig, skulle på förhand från svenska staten tillförsäkras sådan utfyllnad i från Finland utgående ersättningar, att de tillsammans erhöles lika stora ersättningar, som om de skadats i svensk militärtjänst. En dylik förhandsutfästelse måste riks försäkringsanstalten avstyrka.

Däremot ville anstalten medgiva, att billighetsskäl talade för att svenska staten på ena eller andra sättet utökade ersättningsbeloppen eller i övrigt beredde vederbörande hjälp. Ersättningsfall av förevarande slag borde enligt riks försäkringsanstaltens mening bedömas var för sig, därvid hänsyn i viss mån toges till de i de särskilda fallen förekommande omständigheterna.

I detta sammanhang ville anstalten erinra om att Kungl. Maj:ten genom proposition (nr 348) till 1941 års riksdag föreslagit riksdagen, bland annat, att godkänna de grunder för bestridande av kostnader för sjukhusvård åt krigsinvalida från Finland, som i propositionen förordats. I en bilaga till propositionen återgäves ett av medicinalstyrelsen utarbetat förslag till villkor för anslag till nämnda sjukhusvård. Därin upptoges såsom punkt 1, att medlemmar av svenska frivilligkåren i Finland, vilka till följd av krigsskada blivit eller kunde antagas bli invalida, finge utan avgift för vård mottagas å dels arméns sjukhus i den ordning och omfattning arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse föreskrev, dels ock de civila sjukhus i Sverige, som medicinalstyrelsen efter överenskommelse med vederbörande huvudman bestämde.

Statskontoret har i ärendet anfört följande:

Statskontoret hade under förhandenvarande omständigheter intet att erinra mot att framställning gjordes till riksdagen om rätt för militär och civilmilitär personal, som avginge från beställning på aktiv stat för att såsom frivillig inträda i finsk krigstjänst, att vid återinträde i beställning vid svenska försvarsväsendet för uppflyttning i löneklass enligt vederbörligt avlösningsreglemente tilligodöräkna tid, varunder vederbörande för nämnda ändamål haft avsked. Då det emellertid enligt ämbetsverkets mening ur olika synpunkter tedde sig mindre lämpligt, att sådant medgivande lämnades i obegränsad omfattning, syntes en tid av förslagsvis högst ett år böra få tillgödöräknas.

Vad därefter anginge den av överbefälhavaren väckta frågan om fyllnadsersättningar av statsmedel vid invaliditet eller dödsfall i finsk krigstjänst, kunde statskontoret i huvudsak ansluta sig till vad riks försäkringsanstalten anfört. Ämbetsverket finge sålunda bestämt avstyrka, att några generella ersättningsbestämmelser utfärdades i nu berörda hänseende. I första hand borde det ankomma på de organisationer, som handhaft frivilligrörelsen, att efter måttet av sina krafter understödja krigsskadade och frivilligas efterlevande. Endast i den mån sagda organisationers ekonomiska resurser icke lämnade erforderliga medel härför, torde en medverkan från statens sida kunna övervägas. Sådana ersättningsfall borde dock — som riks försäkringsanstalten framhållit — bedömas var för sig under hänsynstagande till samtliga i de särskilda fallen förekommande omständigheter.

Sedermera har *överbefälhavaren* i skrivelse den 15 december 1941 återkommit till frågan om den från finsk krigstjänst återvändande svenska militärpersonalens lönetursrätt. Överbefälhavaren har därvid anfört i huvudsak följande:

Av den tidigare vid krigsmakten fast anställda personal, som erhållit av-

sked från sin anställning för att såsom frivillig inträda i finsk krigstjänst, hade en mindre del redan återvänt och i den mån vakanta löner disponerats vunnit återinträde vid krigsmakten. Huvuddelen kunde inom en snar framtid förväntas komma att begära återinträde i de tidigare vid svenska krigsmakten innehavda befattningarna. — Med hänsyn bland annat till det betydande värde denna numera krigserfarna personal måste tillmätas, syntes återinträdet i svensk tjänst — i likhet med vad som skedde 1940 — på allt sätt böra underlättas. Det syntes därför lämpligt, att krigstjänstgöring i Finland vid återinträde i tjänst tillgodoräknades nämnda personal i lönehänseende och befordran såsom om den fullgjorts vid svenska krigsmakten.

I anslutning till det anförda hemställde överbefälhavaren, att tidigare vid svenska krigsmakten fast anställd personal, som erhållit avsked för att såsom frivillig inträda i finsk krigstjänst, måtte medgivnas tillstånd att återinträda i tjänst i motsvarande beställningar (anställningar) de vid avskedet (entledigandet) innehade samt vid återinträde, som skedde inom två månader efter avslutandet av tjänstgöringen i finsk tjänst, i lönehänseende och för befordran få tillgodoräkna sig tjänstgöringen i finsk tjänst såsom fullgjord i den tidigare i svenska krigsmakten innehavda befattningen.

*Departements-
chefen.*

I likhet med överbefälhavaren och de i ärendet hörda myndigheterna finner jag mig böra tillstyrka, att riksdagens medgivande inhämtas till att de beställningshavare å aktiv stat vid försvarsväsendet, vilka erhållit avsked från sina beställningar för att såsom frivilliga inträda i finsk krigstjänst, vid återinträde i svensk tjänst få i och för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna sig den tid de för nämnda ändamål haft avsked. Som villkor bör gälla, att ansökan om återinträde i svensk tjänst sker inom en viss bestämd, icke alltför rymlig tid efter avslutande av tjänstgöringen i finsk tjänst. Överbefälhavarens förslag om en tvåmånadersfrist synes mig i sådant avseende lämpligt. En begränsning av tiden för tillgodoräklandet på sätt statskontoret anført torde icke vara erforderlig.

Det av överbefälhavaren ifrågasatta medgivandet att tillgodoräkna ifrågasvarande tid för framtida befordran torde kunna av Kungl. Maj:t meddelas utan riksdagens medverkan.

I detta sammanhang torde böra för riksdagen annälas, att åtgärder redan vidtagits för inplacering av de ifrågasvarande personerna i motsvarande beställningar som de före avskedet innehade. Sålunda har vid medgivande för förutvarande officerare och likställda att återinträda i tjänst förutsatts, att av dem före avskedet innehavda fullmakter (konstitutorial etc.) å beställningar eller anställningar vid försvarsväsendet från och med dagen för återinträdet ånyo skulle vara gällande, med de rättigheter och skyldigheter som därav följde. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1941 bemyndigat vederbörande antagningsmyndighet att medgiva förutvarande e. o. fänrikar, landstormsofficerare, underofficerare (likställda) samt beställningshavare av manskapet, vilka år 1941 beviljats avsked eller entledigande från innehavande beställningar eller anställningar i och för anställning vid svenska frivilliga förband i Finland eller eljest i finsk tjänst och som senast före utgången av februari 1942 därom göra ansökan, att återinträda i tjänst i mot-

svarande beställningar eller anställningar de vid avskedet eller entledigandet innehade. Tillika har Kungl. Maj:t förklarat, att vid avskedet eller entledigandet innehavda fullmakter (konstitutorial etc.) från och med dagen för återinträdet ånyo skulle vara gällande, med de rättigheter och skyldigheter som därav följde. Därjämte har Kungl. Maj:t medgivit, att i de fall, där vakans i vederbörlig manskapsgrad icke finnes, anställningen finge, intill dess vakans uppstode, ske över stat, därvid samtliga de förmåner finge tillgodonjutas, som skulle hava tillkommit vederbörande i beställning å stat.

I anslutning till det anförda torde jämväl böra upptagas frågan om rätt för värnpliktiga, vilka fullgjort frivillig krigstjänstgöring i finsk tjänst, att få tillgodoräkna denna tjänstgöring såsom fullgjord enligt värnpliktslagens bestämmelser, för den händelse den ägt rum under tid, då tjänstgöring enligt värnpliktslagen skulle hava fullgjorts. Jag finner det vara rimligt, att sådant tillgodoräknande får ske. Härtill torde emellertid böra inhämtas riksdagens medgivande. Därest sådan värnpliktig ändock skulle önska fullgöra hela tjänstgöringstiden, torde detta icke böra förvägras honom. Framställning härom bör då få göras till vederbörande inskrivningschef i enlighet med föreskrifter, som torde få utfärdas i kommandoväg.

Vidkommande den av överbefälhavaren väckta frågan om tilläggsersättning av statsmedel vid invaliditet eller dödsfall i finsk krigstjänst, anser jag i likhet med statskontoret, att det närmast ankommer på de organisationer, vilka ekonomiskt bistått frivilligrörelsen för Finland, att i detta hänseende träda hjälpande emellan. Jag finner mig därför icke böra i detta sammanhang närmare ingå på denna fråga.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att militär och civilmilitär personal, som avgått från beställning på aktiv stat för att såsom frivillig inträda i finsk krigstjänst, må, därest ansökan om återinträde i beställning vid svenska försvarsväsendet göres inom två månader efter avslutandet av tjänstgöringen i finsk tjänst, för uppflyttning i löneklass enligt vederbörligt avlöningsreglemente tillgodoräknas den tid, varunder vederbörande för nämnda ändamål haft avsked,

dels ock att värnpliktiga, som fullgjort frivillig krigstjänstgöring i Finland under tid, då tjänstgöring jämlikt värnpliktslagens bestämmelser skolat fullgöras vid svenska försvarsväsendet, må tillgodoräknas tjänstgöringen i Finland såsom under motsvarande antal dagar fullgjord värnpliktstjänstgöring.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Österholm.